

MARTS 2014
NATURERHVERSTYRELSEN

MILJØVURDERING AF FISKERIUDVIKLINGS- PROGRAM 2014-2020

MILJØVURDERINGSRAPPORT

ADRESSE COWI A/S
Parallelvej 2
2800 Kongens Lyngby

TLF +45 56 40 00 00

FAX +45 56 40 99 99

WWW cowi.dk

MARTS 2014
NATURERHVERSTYRELSEN

MILJØVURDERING AF FISKERIUDVIKLINGS- PROGRAM 2014-2020

MILJØVURDERINGSRAPPORT

PROJEKTNR.	A033997
DOKUMENTNR.	2
VERSION	1.2
UDGIVELSESDATO	24. marts 2014
UDARBEJDET	ASTH
KONTROLLERET	UKJ
GODKENDT	UKJ

INDHOLD

1	Ikke-teknisk resume	7
1.1	Introduktion	7
1.2	Fiskeriudviklingsprogrammet	7
1.3	Afgrænsning	8
1.4	Vurderingen	8
2	Indledning	10
2.1	Fiskeriudviklingsprogrammet	10
2.2	Lovgrundlag og proces for miljøvurdering	11
2.3	Tilgang og metode i miljøvurderingen	12
2.4	Vurderingskriterier, indikatorer og databehov	13
3	Fiskeriudviklingsprogrammets indhold	16
3.2	0-alternativet	20
4	Miljøstatus	21
4.1	Beskrivelse af de danske farvandes natur og miljø	21
5	Vurdering i forhold til miljømålsætninger	26
6	Sammenhæng mellem programmets ordninger og miljøpåvirkningerne	28
6.1	Vurdering af påvirkninger	28
7	Vurdering af indvirkninger	36
7.1	Indvirkninger af Fiskeriudviklingsprogrammet	36
7.2	Alternativer	42
7.3	Samlet konklusion	42

8	Overvågning	43
9	Referenceliste	44

1 Ikke-teknisk resume

1.1 Introduktion

NaturErhvervstyrelsen har udarbejdet et udkast til Fiskeriudviklingsprogram for Danmark for perioden 2014-2020. Programmet er en udmøntning af EU's Maritime og fiskeriudviklingsfond. Fiskeriudviklingsprogrammet er omfattet af reglerne om lov om miljøvurdering af planer og programmer. Derfor skal der i forbindelse med udarbejdelsen af Fiskeriudviklingsprogrammet også udarbejdes en miljøvurdering af programmets sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet.

Denne rapport er miljøvurderingen af forslaget til Fiskeriudviklingsprogram for Danmark, 2014-2020. Miljøvurderingen kortlægger og vurderer de mulige påvirkninger som forslaget til Fiskeriudviklingsprogrammet kan medføre. Fiskeriudviklingsprogrammets miljøpåvirkninger udgøres af de virkninger der som følge af tildelingen af tilskud/støtte, der gives mulighed for at søge hvis programmet vedtages.

1.2 Fiskeriudviklingsprogrammet

Fiskeriudviklingsprogrammet skal via støtteordninger og tilskud bidrage til gennemførelsen af den fælles fiskeripolitikks målsætninger, herunder være med til at forbedre konkurrenceevnen for fiskeri og akvakultur og samtidig hjælpe til med at nå regeringens miljø-, klima- og naturbevaringsmålsætninger. Dette sker gennem initiativer, hvor der kan søges støtte eller tilskud til aktiviteter som kan forbedre fiskeriet og akvakulturens konkurrenceevne og/eller være med til at opnå regeringens øvrige målsætninger.

Programmet tager udgangspunkt i seks Unionsprioriteter som er udmøntet i nogle foranstaltninger. De 6 prioriteter er:

- Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret fiskeri
- Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret akvakultur

- › Implementering af den fælles fiskeripolitik (dataindsamling og fiskerikontrol)
- › Øget beskæftigelse og territorial sammenhæng
- › Markedsføring og forarbejdning
- › Fremme implementering af den Integrerede Havpolitik

Prioriteternes målsætninger er udmøntet i foranstaltningerne som der kan ydes støtte til. Nogle aktiviteter er specifikke som f.eks. tilskud til vandløbs- og sørestauring. Andre aktiviteter fokuserer mere på innovation, udvikling og forbedring af produktionsformer og fiskeriredskaber. Til sidst indeholder programmet tilskud som går direkte til investering i mere miljørigtigt fiskeri og produktion af fiskerelaterede produkter, bedre og mere selektive fangstredskaber som skal nedbringe fangsten af uønskede fisk og fiskearter.

1.3 Afgrænsning

Miljøvurderingen fokuserer på de påvirkninger på en række miljøfaktorer som det igennem en afgrænsning er bedømt til at være de relevante faktorer, der vil blive påvirket. Dette er beskrevet i en afgrænsningsrapport. Ud over rapporten er der kommet høringssvar fra relevante myndigheder til afgrænsningen. På denne baggrund er virkningerne på følgende miljøfaktorer blevet vurderet:

- › Biologisk mangfoldighed, flora og fauna
- › Befolkning og menneskers sundhed
- › Jord/arealanvendelse
- › Vand
- › Luft
- › Klimatiske faktorer
- › Ressourcer og energi
- › Materielle goder
- › Kumulative virkninger

Miljøpåvirkninger kan være både positive og negative. Der fokuseres først på om der forventes en ændring i miljøtilstanden på baggrund af støtte og/eller tilskud, herefter på om en ændring forventes at være positiv eller negativ for miljøet.

1.4 Vurderingen

Fiskeriudviklingsprogrammet støtter aktiviteter og tiltag til en række konkrete projekter og sigter på at forbedre miljøtilstanden i forhold til, hvis programmet ikke blev vedtaget. Aktiviteter der støttes betyder at der i en række situationer kan forventes at forekomme væsentlige ændringer i miljøtilstanden.

Støttemulighederne skal fremme bæredygtigt fiskeri, innovation, udvikling og forbedring af fiskeriredskaber, forarbejdningsteknikker, og produktion indenfor akvakulturen. Disse aktiviteter kan øge beskæftigelsen i fiskeri- og akvakulturerhvervet og derved gavne befolkningen.

Programmet støtter også investeringer i disse aktiviteter. Dette kan være med til at gavne fiskebestande ved f.eks. at føre til anvendelsen af mere selektive redskaber. Sådanne redskaber kan nedbringe mængden af uønskede bifangster. Forbedring af vandmiljøet vil også kunne få støtte gennem miljøforbedrende tiltag til akvakulturproduktionen. Visse af de nævnte foranstaltninger kan, hvis der investeres i fysiske anlæg, også påvirke arealanvendelsen.

Der kan ydes støtte til restaurering af vandløb og søer, som kan forbedre vandkvaliteten og skabe mere natur. Det forventes at denne støtte ikke medfører væsentlig ændringer i hverken natur eller vandkvalitet. Derimod kan støtten bidrage til et bedre vandmiljø og til at øge den biologiske mangfoldighed, flora og fauna. Der kan i disse sammenhænge opstå væsentlige ændringer i arealanvendelsen. Dette vil dog kun være en lokal påvirkning.

Investeringer i mere miljørigtige foranstaltninger om bord på erhvervsfiskerifartøjer, samt til at øge sikkerheden om bord, kan føre til en reduktion i udledning af drivhusgasser og forbedre sikkerheden på arbejdspladser om bord på fartøjerne.

Programmet støtter aktiviteter der kan bidrage til bevaring, forbedring og overvågning af levesteder for fiskearter og beskyttede områder.

Samlet støtter Fiskeriudviklingsprogrammet en række aktiviteter, som kan føre til væsentlige ændringer i miljøtilstanden.

2 Indledning

NaturErhvervsstyrelsen (NAER) har udarbejdet udkast til nationalt program for EUs Fiskeriudviklingsprogram 2014-2020.

Fiskeriudviklingsprogrammet er omfattet af reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer. Derfor skal der i forbindelse med udarbejdelsen af Fiskeriudviklingsprogrammet også udarbejdes en miljøvurdering af programmets sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet.

Dette dokument indeholder en beskrivelse af forudsætninger, rammer og proces for miljøvurderingen af programmet, samt en vurdering af programmets indvirkninger på miljøet.

2.1 Fiskeriudviklingsprogrammet

NaturErhvervsstyrelsen (NAER) har udarbejdet udkast til nationalt Fiskeriudviklingsprogram 2014-2020, til implementering af Den Europæiske Hav- og Fiskerifond i Danmark. Programmet er bygget op omkring 6 unionsprioriteter:

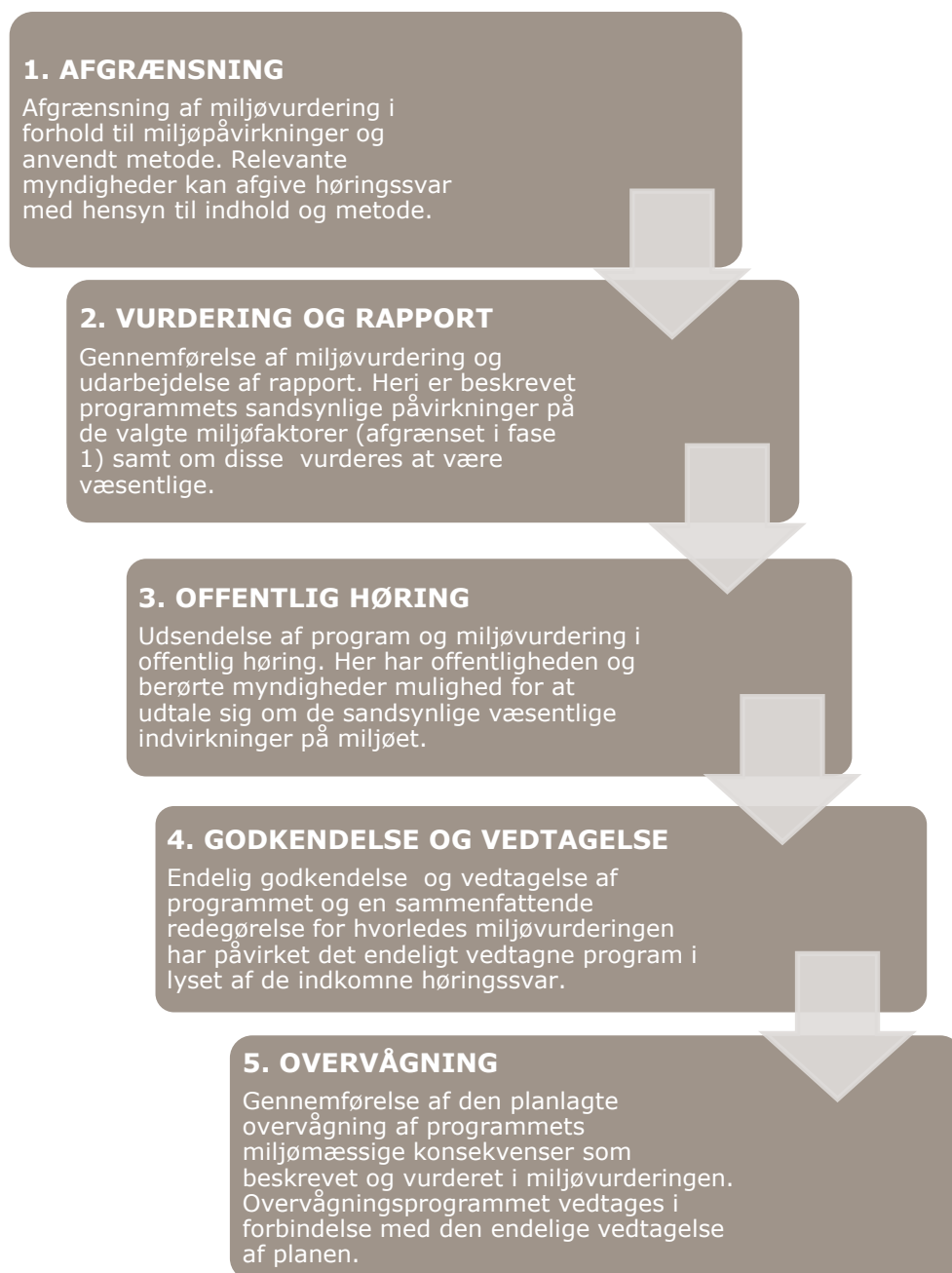
- 1 Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret fiskeri
- 2 Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret akvakultur
- 3 Implementering af den fælles fiskeripolitik (dataindsamling og fiskerikontrol)
- 4 Øget beskæftigelse og territorial sammenhæng
- 5 Markedsføring og forarbejdning
- 6 Fremme implementering af den Integrerede Havpolitik

En nærmere redegørelse for programmets indhold beskrives i kapitel 3.

2.2 Lovgrundlag og proces for miljøvurdering

Udkastet til Fiskeriudviklingsprogrammet er omfattet af kravet om miljøvurdering i Lov om miljøvurdering af planer og programmer. Ifølge lovens § 3, stk. 1, nr. 1 skal et programforslag miljøvurderes, såfremt programmet kan antages at indeholde rammer for fremtidige anlægstilladelser til projekter, der vurderes at kunne medføre en væsentlig indvirkning på miljøet.

Miljøvurderingen inddrager programforslagets overordnede mål og de påtænkte aktiviteter og initiativer, og tager samtidig højde for de begrænsninger i Fiskeriudviklingsprogrammets støttemuligheder, der er eksplicit beskrevet i programmet. Miljøvurderingen tager derimod ikke stilling til konkrete miljøpåvirkninger, som kan blive resultatet af en udmøntning af programmet i projekter. Der er heller ikke med denne miljøvurdering taget stilling til hvorvidt de projekter, der kan opnå støtte fra fiskeriudviklingsprogrammet, skal underkastes en VVM-proces, eller på anden vis underkastes regulering i for af lokalplaner eller andre tilladelser forud for godkendelse.

Figur 2.1 Miljøvurderingens fem trin

2.3 Tilgang og metode i miljøvurderingen

Miljøvurderingen gennemføres som en vurdering af, hvorvidt og i hvilket omfang, der forventes at være væsentlige indvirkninger på enkelte miljøfaktorer, som er identificeret i afgrænsningsrapporten. Nedenfor i afsnit 2.4 er kriterier og indikatorer, som vil ligge til grund for miljøvurderingen, beskrevet.

I miljøvurderingen indgår tillige en vurdering af, hvorvidt programmet antages at fremme eller udgøre en hindring for realiseringen af miljømålsætninger, som er fastlagt i forskellige handlingsplaner/strategier på nationalt niveau. De relevante

målsætninger, der er indgået i vurderingen er kortlagt i forbindelse med afgrænsningen.

2.3.1 Geografisk afgrænsning

Fiskeriudviklingsprogrammet indeholder mål og foranstaltninger for den fremtidige udvikling af fiskeriet. Vurderingen af indvirkningerne på miljøet indeholder ikke en geografisk afgrænsning, men da programmet er udviklet for Danmark, må dets tiltag og initiativer derfor også gælde inden for Danmarks grænser og farvande. I det omfang der kan antages at være virkninger af programmets mål og foranstaltninger, der rækker ud over danske grænser og farvande, vil et større geografisk område blive inddraget i fornødent omfang.

2.4 Vurderingskriterier, indikatorer og databehov

Vurderingen af væsentlige virkninger på miljøet er dels gennemført som en vurdering af overensstemmelsen mellem programmets foreslåede indsatsområder og de kortlagte miljømålsætninger på nationalt niveau og dels gennemført på grundlag af de kriterier der er anført i nedenstående tabel for så vidt angår de miljøindvirkninger, som gennem den indledende afgrænsning er identificeret som sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet.

2.4.1 Afgrænsning

Forslag til afgrænsningsrapport blev udarbejdet i januar 2014 og sendt til de relevante miljømyndigheder med henblik på at indhente kommentarer og forslag til den foreslåede afgrænsning. Den endelige afgrænsning af miljøfaktorer er sket på baggrund af forslaget til afgrænsningsrapport, den gennemførte høring af afgrænsningsrapporten og en vurdering af de indkomne høringssvar.

I forbindelse med høringen af afgrænsningsrapporten er der indkommet et høringsvar fra Naturstyrelsen. Naturstyrelsen henleder i høringssvaret opmærksomheden på at afgrænsningsrapportens beskrivelse af programmets initiativer bør suppleres med beskrivelser af det naturmæssige indhold af de pågældende prioriteter. Denne beskrivelse er blevet indarbejdet i den endelige afgrænsning og afspejlet i denne miljøvurdering.

Endelig vil vurderingen også i videst muligt omfang blive udfoldet i samklang med den ex-ante evaluering, der udarbejdes parallelt med programudvikling og miljøvurdering.

På denne baggrund fastlægges den endelige afgrænsning til følgende miljøfaktorer:

- › Biologisk mangfoldighed, flora og fauna
- › Befolkning og menneskers sundhed
- › Jord og arealanvendelse
- › Vand
- › Luft
- › Klimatiske faktorer

- › Ressourcer og energi
- › Materielle goder
- › Kumulative virkninger

I nedenstående tabel er der angivet kriterier og indikatorer til brug for vurderingen af de sandsynlige væsentlige miljøpåvirkninger, som de er fastlagt under afgrænsningen. Desuden angives det, om vurderingen foretages på et kvalitativt eller kvantitativt grundlag.

De vurderede miljøpåvirkninger kan være såvel positive som negative, idet der først og fremmest fokuseres på forventede ændringer og dernæst på om en ændring forventes at være positiv eller negativ.

Tabel 2.4: Vurderingskriterier og indikatorer, samt vurderingsgrundlag

Miljøemner	Vurderingskriterier	Indikatorer	Databehov
Biologisk mangfoldighed, flora og fauna	Påvirkning på biologisk mangfoldighed, flora og fauna på baggrund af programmets foreslåede initiativer for natur- og miljøforbedrende tiltag	Hvordan og i hvilket omfang påvirkes biologisk mangfoldighed, flora og fauna	Kvalitativt
Befolkning	Påvirkning på befolkningen gennem omfanget af beskæftigelse som programmets initiativer vil medføre	Hvordan og i hvilket omfang påvirker programmet befolkningen	Kvalitativt
Jord/arealanvendelse	Påvirkning af jord og arealanvendelse ved eksempelvis fysiske ændringer af landskabet i forbindelse med dambrug som kan ændre i arealanvendelse og jordbundforhold	Hvordan og i hvilket omfang påvirkes jord og arealanvendelse af programmet tiltag	Kvalitativt
Vand	Påvirkning på forhold for vandkvalitet herunder tiltag der kan være med til at begrænse tilledningen af næringsstoffer	Hvordan og i hvilket omfang eksisterende vandmiljø påvirkes af programmet tiltag	Kvalitativt
Luft	Påvirkning af ændrede forhold for luftkvalitet på baggrund af programmets initiativer	Hvordan og i hvilket omfang påvirkes luftkvaliteten af programmet foreslåede initiativer	Kvalitativt
Klimatiske faktorer	Påvirkning af energiforbrug på fiskerifartøjer og akvakultur på baggrund af programmets initiativer	Hvordan og i hvilket omfang påvirker programmet energiforbruget i fiskeriproduktionen og -fangstren	Kvalitativt
Ressourcer og energi	Påvirkning af ressource- og energiforbruget under fiskeri og fiskeproduktion (akvakultur)	Hvordan og i hvilket omfang påvirkes ressource og energiforbruget	Kvalitativt
Materielle goder	Påvirkning af materielle goder forbundet med aktiviteter fra programmets initiativer	Hvordan og i hvilket omfang påvirker programmet ændringer i værdien af eksisterende fiskerifartøjer og dambrug	Kvalitativt.
Midlertidige og kumulative effekter	Midlertidige påvirkninger ved realisering af de tiltag som programmet muliggør	Programmets samlede miljøpåvirkninger – på tværs af miljøfaktorerne	Kvalitativt

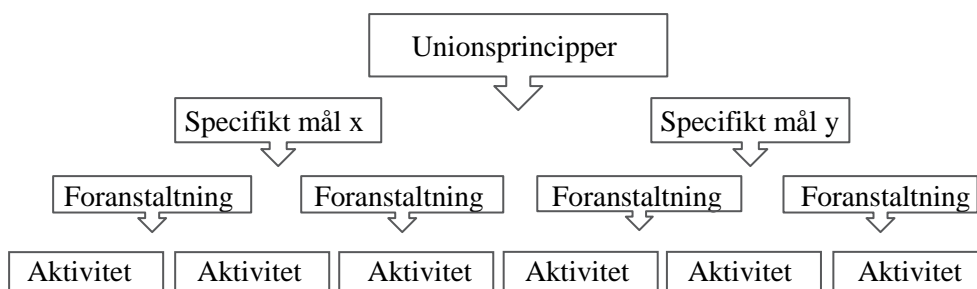
3 Fiskeriudviklingsprogrammets indhold

Programmet er rammen for den nationale anvendelse af EUs midler til udvikling i fiskerisektoren inden for de seks Unionsprioriteter (se afsnit 2.1).

Programmet skal sikre styrket fokus på at fremme fiskeriets konkurrenceevne og bæredygtighed i overensstemmelse med Europa 2020-strategien. Prioritetsområderne omfatter blandt andet bæredygtighed og ressourceeffektivitet, viden og innovation, styrkelse af konkurrenceevnen og fremme af den sociale og økonomiske udvikling i fiskerierhvervet.

Fiskeriudviklingsprogrammets foranstaltninger retter sig blandt andet imod at nedbringe miljøbelastningen af havmiljøet, sikre en høj ressourceeffektivitet, sikre teknologisk udvikling og konkurrencedygtighed, samt øge beskæftigelsen og væksten i fiskerierhvervet. Programmets foranstaltninger retter sig mod såvel fiskeriet som mod akvakulturerhvervet.

Programmet er bygget op af seks unionsprioriteter fastlagt på fællesskabsniveau. Disse indeholder 11 specifikke mål som udmøntes gennem en række forskellige foranstaltninger (31 i alt). De enkelte foranstaltninger skal gennemføres på grundlag af forslag til aktiviteter. På Figur 2 ses hvordan Fiskeriudviklingsprogrammet principielt er opbygget.

Figur 2 Fiskeriudviklingsprogrammets opbygning med unionsprincipperne øverst som indeholder en række mål. Disse mål skal indfries gennem forskellige foranstaltninger. Foranstaltninger indeholder forslag til aktiviteter

De 6 Unions prioriteter og de specifikke mål samt de forskellige foranstaltninger opridses nedenfor.

3.1.1 UP1 Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret fiskeri

Det specifikke mål 1a) er: *Et mindre belastet havmiljø pga. fiskeri, herunder færre/ingen uønskede fangster.* Her er valgt seks indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Partnerskaber mellem videnskabsfolk og fiskere (art. 30)
- › Gennemførelse af bevaringsforanstaltninger i den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevaringsforanstaltninger i Natura 2000 og havstrategidirektivet (art. 35)
- › Begrænsning af fiskeriets miljøpåvirkning (art. 36)
- › Begrænsning af fiskeriets indvirkning på havmiljøet og tilpasning af fiskeriet til beskyttelsen af arter (art. 37)
- › Beskyttelse og genopretning af marin biodiversitet og marine økosystemer inden for rammerne af bæredygtige fiskeriaktiviteter (art. 38).
- › Modvirkning af klimaændringer (art. 39)

Det specifikke mål 1b) *Bedre akvatisk biodiversitet og vandøkosystemer gennem beskyttelse og genopretning.* Her er valgt et indsatsområde hvor foranstaltninger er:

- › Beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna – vandløbs- og sørestaurering (foreløbig) (art. 42 stk. 5)

Det specifikke mål 1ba) er: *Bedre balance mellem fiskerikapacitet og fiskerimuligheder.* Her er valgt et indsatsområde hvor foranstaltninger er:

- › Støtte til ordninger med omsættelige kvoteandele eller nye systemer, der tilpasser fiskeriaktiviteterne til fiskerimulighederne (art. 34)

Det specifikke mål 1bb) er: *Bedre konkurrenceevne og levedygtighed i fiskeriet, herunder små kystfiskere.* Her er valgt fem indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Netværk og erfaringsudveksling (art. 31 1b)
- › Begrænsning af fiskeriets indvirkning på havmiljøet og tilpasning af fiskeriet til beskyttelsen af arter (art. 37)

- › Modvirkning af klimaændringer (art. 39)
- › Investering for at øget merværdi og kvalitet (art. 40)
- › Fiskerihavne og landingssteder (art. 41)

Det specifikke mål **1bc)** er: *Styrket teknologisk udvikling og innovation, herunder bedre vidensdeling*. Her er valgt tre indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Innovation (inden for fiskeri) (art. 28)
- › Partnerskaber mellem videnskabsfolk og fiskere (art. 30)
- › Gennemførelse af bevaringsforanstaltninger i den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevaringsforanstaltninger i Natura 2000 og havstrategidirektivet (art. 35)

Det specifikke mål **1bd)** er: *Mulighed for professionel træning, nye færdigheder og livslang læring*. Her er valgt et indsatsområde med forskellige foranstaltninger.

- › Netværk og erfaringsudveksling (art. 49)

3.1.2 UP2 Miljømæssigt bæredygtigt, ressourceeffektivt, innovativt, konkurrencedygtigt og vidensbaseret akvakultur

Det specifikke mål **2a)** er: *Styrket teknologisk udvikling, innovation og vidensdeling*. Her er valgt to indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Innovation (inden for akvakultur) (art. 45)Kompetenceudvikling og netværk (art. 49)

Det specifikke mål **2b)** er: *Bedre Konkurrenceevne og levedygtighed i akvakultursektoren, herunder bedre sikkerhed og arbejdsforhold, særligt for SMV'er*. Her er valgt fire indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Innovation (inden for akvakultur) (art. 45)
- › Produktive investeringer i akvakultur (art. 46)
- › Kompetenceudvikling og netværk (art. 49)
- › Forøgelse af potentialet på akvakultursteder (art. 50)

Det specifikke mål 2c) er: *Mulighed for professionel træning, nye færdigheder og livslang læring*. Her er valgt et indsatsområde med forskellige foranstaltninger.

- › Netværk og erfaringsudvekslinger (art. 49)

3.1.3 UP3 Implementering af den fælles fiskeripolitik

Det specifikke mål 3a) er: *Bedre videnskabelig viden samt indsamling og administration heraf*. Her er valgt et indsatsområde hvor foranstaltningen er:

- › Dataindsamling (art. 79)

Det specifikke mål 3b) er: *Monitorering, kontrol og håndhævelse, øget institutionel kapacitet og en effektiv offentlig administration uden øget administrativ byrde*. . Her er valgt et indsatsområde hvor foranstaltningen er:

- › Kontrol og håndhævelse (art. 78)

3.1.4 UP4 Øget beskæftigelse og territorial sammenhæng

Det specifikke mål 4a) er: *Økonomisk vækst, social inklusion, flere jobs, arbejdsduelighed og arbejdsmobilitet i kyst- og indlandssamfund, der er afhængige af fiskeri og akvakultur*. Her er valgt fire indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › Forberedende støtte til lokale udviklingsstrategier (art. 63)
- › Værditilvækst, jobskabelse og fremme af innovation på alle trin i fødevarekæden (art. 65 1 a, c, d, e)
- › Støtte til diversificering inden for og uden for fiskeriet, livslang læring og jobskabelse i fiskeriområder (art. 65 og 63)
- › Samarbejdsaktiviteter (art. 66)

Det specifikke mål 4b) er: *Diversificering af aktiviteter inden for fiskeriet og til andre sektorer med maritim økonomi*. Her er valgt et indsatsområde hvor foranstaltningen er:

- › Drift og animation (art. 63)

3.1.5 UP5 Markedsføring og forarbejdning

Det specifikke mål 5a) er: *Bedre markedsorganisering for fiskeri- og akvakulturprodukter*. Her er valgt tre indsatsområder med forskellige foranstaltninger.

- › PO'ernes produktions- og markedsføringsplaner (art. 69)

- › Oplagringsstøtte (art. 70)
- › Markedsføring, certificering og sporbarhed (art. 71)

Det specifikke mål 5b) er: *Øget innovation og konkurrenceevne i forarbejdnings- og markedsføringssektorerne*. Her er valgt et indsatsområde med foranstaltningen.

- › Innovativ forarbejdning (art. 72)

3.1.6 UP6 Fremme implementering af den Integrerede Havpolitik

Det specifikke mål 6) er: Fremme implementering af den Integrerede Havpolitik. Her er valgt et indsatsområde med foranstaltningen.

- › Initiativer vedrørende integreret maritim politik (art. 79b og 70c)

3.2 0-alternativet

0-alternativet er i denne sammenhæng fastlagt som den situation, hvor der ikke ændres i rammer, indsatsprioriteringer og tematiske mål for fiskeriudviklingen, og den udvikling der kan forventes, hvis disse initiativer ikke gennemføres. Det vil sige, at der ikke ændres i rammerne for støtte til udvikling i fiskerisektoren.

0-alternativet udgør samtidig sammenligningsgrundlaget for vurderingen af indvirkningerne på miljøet fra programmet som det er foreslået, således at ændringerne i Fiskeriudviklingsprogrammet holdes op mod 0-alternativet - altså de gældende rammer for støtte, og øvrige mål og rammer som er relevante for fiskerisektoren.

Der er løbende i forbindelse med udviklingen af programmets målsætninger, prioriteringsområder, initiativer, m.v. arbejdet med at optimere programmets miljøpåvirkninger. Dette arbejde er udmøntet i en løbende forfinelse af programmets støttemuligheder. Der er af samme årsag ikke beskrevet formelle alternativer til programmet som helhed, men derimod er der i forbindelse med fastlæggelsen af enkelte indsatsområder og initiativer set på mulighederne for at optimere miljøpåvirkningerne.

4 Miljøstatus

4.1 Beskrivelse af de danske farvandes natur og miljø

De danske kyster og farvande indeholder en stor naturrigdom af arter og naturtyper. De danske farvande er lavvandede områder, der strækker sig fra det store brakvandede indhav Østersøen over Bælthavet og videre med stigende saltindhold over Kattegat, Skagerrak og ud i Nordsøens salte vand. En stor del af havbunden i Danmark er blødbund bestående af sand eller mudder, men der findes også hårdere bund med grus og ral, stenrev og unikke boblerev. Disse er undersøiske sandstensformationer dannet af udsivende metangas, som er hjemsted for mange arter (Jensen m.fl. 1992, Paulomaki m.fl. 2011).

Forekomsten af plante- og dyrearter på bunden er ikke ensartet fordelt over de danske havområder. Det skyldes i høj grad forskelle i miljøet, især er saltindhold og sammensætning af bunden afgørende faktorer. Der er stor forskel på arters tolerance overfor forskellige saltkoncentrationer, og biodiversiteten er generelt højest i områder med den højeste saltholdighed, som findes i Nordsøen. Ind gennem de indre danske farvande og til den østlige del af Østersøen sker en markant ændring i antallet og sammensætningen af arter, idet færre arter har tilpasset sig det lavere saltindhold.

Havområderne er samtidig som udgangspunkt næringsrige pga. det store oplandsareal og den generelt lave dybde. Det gør dem produktive og rige på plante- og dyreliv. Samtidig er de oftest isfrie om vinteren. Derfor er vandfugle fra det meste af Nordeuropa og Vestsibirien i høj grad afhængige af de danske farvande og kystlandskaber som spisekamre og som raste- og overvintringsområder (Meltotte 1993, Laursen m.fl. 1997).

Alt dette gør de danske kyster og farvande til en mosaik af forskelligartede levesteder for karakteristiske dyr og planter: salt/ferskt, dybt/lavt, eksponeret/beskyttet, varmt/koldt, iltrigt/iltfattigt, blødbund/hårbund. Alle kombinationer kan findes (Ejrnæs m.fl. 2011).

Dermed har Danmark overordentlig stor betydning, når det kommer til marin natur og mangfoldighed af havets dyr og planter.

4.1.1 Tilstand for levesteder og arter

De danske stenrev er vigtige habitater for en lang række organismer, og den hårde bund er af stor betydning for den biologiske mangfoldighed i havet (Dahl m.fl. 2003) idet den tilbyder et substrat for fastsiddende makroalger (tang) og bunddyr samt skjul og føde for større dyr. 'Hårdbund' findes også i form af konstruktioner såsom broer eller i form af skibsvrag (Støttrup 1999). Makroalgerne på den hårde bund vokser ofte tæt og i flere lag, og algedækningsgraden bruges som indikator for revenes tilstand.

I dag vokser tangbæltet ikke ud til samme dybde som før, og de dækker et mindre areal, hvilket især skyldes den øgede næringsstofudledning, der har gjort vandet uklart, men formentlig også at det danske areal af stenbund er reduceret siden 1950'erne (Dahl m.fl. 2003, Conley m.fl. 2007). Stenrevene har været udsat for et omfattende stenfiskeri, og siden 1950 er en stendækning på ca. 40 km² blevet fjernet (Dahl m.fl. 2003). Stenfiskeri blev forbudt i 2010, og arealet af stenrev og boblerev menes nu at være stabilt. Baseret på overvågning af otte stenrev i Kattegat i perioden 1999-2006 synes udbredelsen af dyr tilknyttet stenrev dog at være faldende (Lundsteen 2009).

Biogene rev i form af muslingebanker findes på lavere vand i de danske fjorde. Biogene rev danner grosted for yderligere arter, og muslingerne er også vigtige fødeemner for vandfugle. Arealet med biogene rev er ukendt, men muslingeskrab i kystnære områder kan være med til at påvirke muslingebanker og dermed vigtige kystnære habitater med potentielt stor biodiversitet.

På den mere sandede bund i de lavvandede områder vokser ålegræs. Udbredelse af ålegræs i danske fjorde er ligesom for makroalgerne vedkommende, stærkt reduceret, primært fordi koncentrationerne af næringsstoffer er høje og vandet uklart (Markager m.fl. 2010b). Den historiske udbredelse viser, at ålegræsbestande tidligere generelt voksede ned til 8,5-10,4 meters dybde i de åbne kystområder og 3,9-10,1 meters dybde i fjordområderne (Krause-Jensen & Rasmussen 2009). Udbredelsen af ålegræs er i dag mange steder historisk lav (Hansen & Petersen 2011).

Selvom det overordnede billede er negativt, er der dog væsentlige lokale udsving i udviklingen i inderfjorde, yderfjorde og kystvande, og i visse områder er dybdegrænsen for ålegræs steget en smule (Hansen & Petersen 2011). På den bløde bund er der observeret en særdeles tydelig tilbagegang, idet antallet af bundlevende arter på den bløde bund i Kattegat blev halveret mellem 1994 og 2007 (Ejrnæs m.fl. 2011). Årsagen til tilbagegangen er ikke fastlagt. På grund af en meget stærk rekruttering steg diversiteten dog markant ved målingerne i 2010, uden dog at nå helt op på 1994-niveau (Hansen & Petersen 2011).

4.1.2 Tilstanden for Danmarks marine miljø

For fiskene er der mange bestande med ukendt status, idet det kun er de ca. 30 kommercielt fiskede arter ud af de 240 kendte arter, der følges (Hansen m.fl. 2012). For mange af de kommercielle arter er der sket en markant reduktion i bestandene, hvilket bl.a. kan ses på landingerne: I 1995 producerede Nordsøen alene omkring 5 % af verdens samlede fiskefangster. Siden da er fangsterne faldet dra-

matisk fra 3,5 millioner tons til mindre end 1,5 millioner tons i 2007 (Europakommissionen 2008).

Torskebestanden er i dag er under 10 % af, hvad den var i 1970'erne (ICES 2011a). Torsken i både Nordsøen og Østersøen har ligeledes vist en voldsom nedgang siden 1980'erne, og selvom torskebestanden i den østlige Østersø atter har vist tydelige tegn på bedring, er den endnu ikke i nærheden af sin historiske størrelse (ICES 2011 b). Det skal dog påpeges at torskebestanden i starten af 80'erne var historisk høj, men bestanden er stadig langt mindre end den gennemsnitlige bestand i 1970'erne og 1980'erne (ICES 2013). Europæisk ål har været i stærk tilbagegang i Europa siden 1970'erne og er i dag en kritisk truet art i alle europæiske farvande (ICES 2011c). Derudover er mange arter af hajer og rokker yderst sjældne eller direkte truede. For eksempel er biomassen af sildehaj i dag nede på 5 % af den oprindelige bestandsstørrelse (ICES 2008).

De tre vigtigste arter af havpattedyr i Danmark er marsvin, spættet sæl og gråsæl. Sælbestandene har generelt været i fremgang siden jagten på den ophørte med undtagelse af to udbrud af sælpest (PDV-virus). Havpattedyr har været i tilbagegang som følge af fangst, og de er ydermere følsomme over for forstyrrelser, ophobning af miljøgifte, sygdomme, bifangst i fiskeriet og kan rammes fødemangel, hvis de vigtigste fødeemner overfiskes. Marsvinebestande i Nordsøen og i de indre danske farvande er stort set uændret. Tidligere var bestanden i Østersøen på et lavt niveau. Dette var muligvis grundet bifangster i drivgarnfiskeriet efter laks i 60'erne og 70'erne som i dag er forbudt. Dette kombineret med en reduktion i marsvinenes forplantningsevne p.g.a. forurening (Gislason *et al.* 2013). Nyeste forskning indikerer dog at marsvinebestanden er i fremgang i den vestlige Østersø og i de øvrige indre danske farvande (Viquerat *et al.* 2013).

Havfugle udgør en vigtig del af Danmarks marine biodiversitet – særligt i et internationalt perspektiv – og de er gode indikatorer for fødemængden i havet. Flere millioner vade- og svømmefugle raster forår og efterår langs de lavvandede danske kyster eller på havet, og tilsvarende store antal af især dykænder opholder sig i vores marine områder om vinteren. Det gør de danske farvande til nogen af verdens vigtigste raste- og overvintringsområder for vandfugle, hvor især Vadehavet og Kattegat er i særklasse (Meltofte 1993, Laursen m.fl. 1997). Mens en lang række vade- og svømmeandebestande er stabile eller i fremgang, er der indikationer på, at flere bestande af især havdykænder er i stærk tilbagegang (Skov m.fl. 2011). Dette gælder helt sikkert for edderfuglene i Østersøen, som er gået voldsomt tilbage de senere årtier, uden at årsagerne er helt klarlagte. Også en række ynglende kystfuglebestande er i tilbagegang såsom flere ternearter, igen uden at årsagerne er klarlagte (T. Vikstrøm, upubl.).

4.1.3 Trusler mod havmiljøet

Den beskrevne tilbagegang i den marine biodiversitet skyldes en lang række menneskeskabte påvirkninger:

- › belastning med næringssalte,

- › udledning af miljøfremmede stoffer,
- › ikke-bæredygtigt fiskeri,
- › råstofindvinding,
- › invasive arter,
- › forstyrrelser og klimaforandringer samt
- › forurening som følge af skibstransport og maritime konstruktioner (rør, kabler, havvindmøller, platforme, mm.).

Dog anses næringsstoffer, fiskeri og miljøfremmede stoffer som de tre største trusler mod biodiversiteten i de danske farvande (Naturstyrelsen 2012).

Tilførsel af næringsstoffer til de danske havområder fører til øget vækst af encellede alger (fytoplankton) i vandet. Disse store mængder af plankton gør vandet uklart og skygger for de fastsiddende alger, tang og blomsterplanter. De medfører også en tilførsel af mere organisk stof til bunden, som ved nedbrydning giver øget forbrug af ilt og kan resultere i meget lave koncentrationer af ilt i bunden og de nederste vandlag – også kaldet iltvind. En anden type forurening, der truer dyrelivet, er forskellige miljøgifte som f.eks. tributyltin (TBT) fra skibsmaling samt andre organiske miljøgifte, eller tungmetaller udledt fra industrien. Disse stoffer kan i mange tilfælde være hormonforstyrrende og påvirke kondition og reproduktion negativt.

I danske farvande er der observeret misdannelser hos flere arter fisk og bunddyr. Hos ålekvabbe, der føder levende unger, er der fundet misdannede unger i op til 60% af kuldene i nogle fjorde med den største forekomst i fjorde med lav udskiftning af vand og med lokale forureningskilder (Sparrevohn m.fl. 2009).

For fiskebestandene er en af de største årsager til tilbagegangen et mangeårigt overfiskeri (O’leary m.fl. 2011).

Fiskeri på et ikke bæredygtigt niveau kan medføre ændringer i størrelses- og alderssammensætningen, hvor det kan give problemer op gennem fødekæden, hvis f.eks. overfiskning af mindre fiskearter udgør vigtige fødeemner for større dyr. Fiskeri kan også påvirke ikke-kommercielle arter ved f.eks. bifangst, og kan påvirke havbundens flora og fauna, når der fiskes med bundsløbende redskaber (bundtrawl). Resultatet af den type fiskemetoder er, at havbunden bliver mere ensartet, og at udbredelsen for en række arter reduceres (Gislason *et al.* 2013).

De danske farvande er præget af en intensiv skibstrafik, der medfører en stor risiko for ulykker, f.eks. ved sammenstød og grundstødning. Et olieudslip fra sådanne ulykker kan have ødelæggende virkning på naturen. Skibstrafikken bidrager også til tilførslen af næringsstoffer gennem spildevandsudledning og emissioner af kvælstofdioxid, og selvom den er lille, kan den bidrage til eutrofiering i f.eks. Østersøen (HELCOM 2009). Skibsfart medfører også forstyrrelser gennem f.eks. ophvirvling af sediment og kan medføre reduktion af makroalger med 30 % på ned til 15-20 m vand på steder med intensiv trafik (Dahl m.fl. 2011). Ballastvand fra

skibsfart er en stor kilde til indførslen af invasive arter, dvs. arter indslæbt fra andre dele af verden (Carlton 1985, Gollasch & Leppäkoski 2007). Invasive arter kan skabe ubalance i økosystemer og fortrænge hjemmehørende arter, hvilket især kan have konsekvenser for de lokale økosystemer (Wrange m.fl. 2009, Riisgård m.fl. 2012).

Kraftige lydkilder har dokumenterede effekter på havpattedyr fra bl.a. seismiske undersøgelser, pæleramninger i forbindelse med etablering af vindmøllefundamenter, anti-ubådssonarer og skræmmeanordninger (sælskræmmere). Disse lydkilder kan direkte skade hvaler og sæler på nært hold, og kan ligeledes fortrænge dyrene fra områder. Ligeledes kan støj fra skibs- og færgeruter, motorbådssejls og off-shore aktiviteter påvirke lokale bestande (Tougaard 2012)

5 Vurdering i forhold til miljømålsætninger

Miljøvurderingen af Fiskeriudviklingsprogrammet bygger på en vurdering af hvorvidt programmet kan antages at fremme eller udgøre en hindring for opnåelsen af miljømålsætninger, som er fastlagt i lovgivning, andre programmer eller politikker som kan blive berørt af programmets initiativer.

Ved en gennemgang af lovgivninger, strategier og handlingsplaner der kan tænkes at indeholde målsætninger og retningslinjer relevante for bedømmelsen af miljøpåvirkninger, er følgende målsætninger blevet kortlagt som relevante for miljøvurderingen. Det bemærkes, at enkelte af de nævnte målsætninger ikke alle forefindes i en nugældende udgave.

Tabel 1 Relevante miljømålsætninger, som indgår i rammesætningen omkring miljøpåvirkningerne

Emne	Målsætninger	Vurdering
Vand- og naturområder	Målsætninger som er fremsat i Bekendtgørelse af Lov om miljømål, mv. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven LBK 932 af 24. september 2009).	I overensstemmelse
	Lov om Miljøskade (lov nr. 466 af 17. juni 2008) betyder, at man ikke må gennemføre planer eller projekter, der skader vandområderne, så disse hindres i at opnå god økologisk tilstand.	I overensstemmelse
Naturtyper og -arter	Målsætninger som fremsat i Bekendtgørelse af Lov om miljømål, mv. for vandforekomster og internationale naturbeskyttelsesområder (Miljømålsloven LBK	I overensstemmelse

	932 af 24. september 2009).	
Havstrategidirektivet	Målsætningen om at medlemsstater skal træffe de fornødne foranstaltninger til at opnå eller opretholde "god miljøtilstand" i havmiljøet senest i år 2020 (Direktiv 2008/56/EF)	I overensstemmelse

6 Sammenhæng mellem programmets ordninger og miljøpåvirkningerne

I dette kapitel vurderes fiskeriudviklingsprogrammets indvirkninger på miljøet i henhold til den systematik, der er beskrevet i kapitel 2 (afsnit 2.2.1).

6.1 Vurdering af påvirkninger

I de følgende afsnit gennemgås sandsynlige væsentlige påvirkninger af miljøet som konsekvens af en vedtagelse af det seneste programudkast.

Fiskeriudviklingsprogrammet indeholder en række foranstaltninger som udmøntes i tilskudsordninger af forskellige karakter. Tilskud til aktiviteter der kan føre til ændring i miljøtilstanden, gennemgås i nedenstående kapitel.

6.1.1 Innovation (indenfor fiskeri) (Artikel 28)

Der ydes tilskud indenfor rammerne af bæredygtig udvikling af fiskeri til innovative projekter, der har til formål at udvikle eller indføre nye eller væsentlige forbedrede fiskevarer. Herudover ydes der tilskud til aktiviteter, der har til formål at udvikle nye eller forbedrede processer og teknikker samt forvaltnings- og organisationssystemer, herunder på forarbejdnings- og markedsniveau.

Tilskud til tiltag der kan føre til etablering eller ændring af fysiske anlæg, forbedre teknikker og processer samt kan øge beskæftigelsen kan føre til direkte ændringer på miljøfaktorer som **arealanvendelse, befolkningen og klima**.

6.1.2 Partnerskaber mellem videnskabsfolk og fiskere (Artikel 30)

Der ydes tilskud til aktiviteter der skal fremme overførsel af viden mellem videnskabsfolk og fiskere. Det kan være etablering af aktiviteter bestående af et eller flere uafhængige videnskabelige organer og fiskere eller en eller flere fiskeriorganisationer. Tekniske organer kan deltage i et netværk. Ligeledes kan der ydes støtte til aktiviteter udført af et netværk.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.3 Kompetenceudvikling og netværk (Artikel 31)

Der kan ydes tilskud til aktiviteter for at fremme arbejdskraftens kompetencer, netværk og social dialog. Af aktiviteter kan bl.a. nævnes etablering af netværk, udveksling af erfaringer, formidling af viden af økonomisk, teknisk, lovgivningsmæssig eller videnskabelig karakter og innovativ praksis samt tilegnelse af nye erhvervsmæssige færdigheder, især med tilknytning til bæredygtig forvaltning af marine økosystemer, sikkerhed, aktiviteter inden for den maritime sektor, innovation og iværksætteri.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.4 Investering i forbedring af arbejdsvilkår for fiskere (Artikel 33)

Der kan ydes tilskud til alle relevante investeringer ombord på erhvervsfiskerfartøjer, som er registreret som fiskerfartøj i Danmark, og drives af en erhvervsfisker som hovederhverv eller af et selskab registreret til erhvervsfiskeri.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.5 Støtte til ordninger med omsættelige kvoteandele eller nye systemer, der tilpasser fiskeriaktiviteterne til fiskerimulighederne (Artikel 34)

Der kan ydes støtte til tekniske og administrative midler og udvikling, herunder it, deltagelse af interessenter i udvikling, overvågning og evaluering, forvaltning og drift af nye systemer med omsættelige fiskekvoter og udvikling af nye systemer. Tilskuddet kan kun gives til offentlige myndigheder.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.6 Gennemførelse af bevaringsforanstaltninger i den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevaringsforanstaltninger i Natura 2000 og havstrategidirektivet (Artikel 35)

Der kan ydes tilskud til udformning, udvikling og overvågning af teknologiske og administrative midler, der er nødvendige for udvikling og implementering af bevaringsforanstaltninger under den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevarelsesforanstaltninger under Natura 2000 og Havstrategidirektivet. Herunder også regio-

nal koordinering af bevaringsforanstaltninger. Yderligere kan der ydes tilskud til interessenters deltagelse i udformning og gennemførelse af bevaringsforanstaltninger i medfør af den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevaringsforanstaltninger under Natura 2000 og Havstrategidirektivet, herunder også i regionaliseringsprocesser.

Tilskud til tiltag der kan føre til bevaringsforanstaltninger i Natura 2000 og havstrategidirektiv kan føre til ændringer i tilstanden for miljøfaktorerne **biologiske mangfoldighed, flora og fauna og ressourcer** ud fra et fiskerimæssigt synspunkt.

6.1.7 Begrænsning af fiskeriets miljøpåvirkning. Tilpasning til beskyttede arter (Artikel 36)

Der kan ydes tilskud til projekter der har til formål at udvikle eller indføre ny teknisk eller organisatorisk viden herunder bedre fangstmetoder og redskabsselektivitet, som kan mindske fiskeriaktiviteters indvirkning på miljøet eller understøtte en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer.

Tilskud til tiltag der kan føre til bedre, mere skånsomme og mere selektive fangstmetoder, der samtidig kan mindske uønsket fangst, kan føre til indirekte ændringer på miljøfaktorerne **biologisk mangfoldighed, flora og fauna og ressourcer** ud fra et fangstmæssigt synspunkt.

6.1.8 Begrænsning af fiskeriets indvirkning på havmiljøet og tilpasning af fiskeriet til beskyttelsen af arter (Artikel 37)

Der kan ydes støtte til investeringer, forbedring af eller investering i nyt udstyr som kan bidrage til at mindske skadelige påvirkninger fra fiskeriet og til at tilpasse fiskeriet til beskyttelse af arter.

Tilskud til tiltag der kan føre til bedre, mere skånsomme og mere selektive fangstmetoder, der samtidig kan mindske uønsket fangst, kan føre til ændringer på miljøfaktorerne **biologisk mangfoldighed, flora og fauna og ressourcer** i relation til fiskeriaktiviteter.

6.1.9 Beskyttelse og genopretning af marin biodiversitet og marine økosystemer inden for rammerne af bæredygtige fiskeriaktiviteter (Artikel 38)

Der kan ydes støtte til aktiviteter der, indenfor rammerne af bæredygtige fiskeriaktiviteter, kan beskytte og genoprette marin biodiversitet og marine økosystemer. Således kan der ydes støtte til aktiviteter, der kan fremme bevarelse eller genoprette havets ressourcer, økosystemer og habitater.

Tilskud til tiltag der kan føre til bedre forvaltning eller bevarelse af havets ressourcer og Natura 2000 områder samt aktiviteter til fjernelse af affald, kan føre til æn-

dringer på miljøfaktorerne **biologisk mangfoldighed, flora og fauna og ressourcer** i relation til fiskeriaktiviteter.

6.1.10 Modvirkning af klimaændringer (Artikel 39)

Der kan ydes tilskud til relevante investeringer om bord på erhvervsfiskerfartøjer, som er registreret som fiskerfartøj i Danmark, og drives af en erhvervsfisker som hovederhverv eller af et selskab registreret til erhvervsfiskeri. Tilskud kan endvidere ydes til energirevisioner, som omfatter rådgivning om mulige forbedringer om bord på eksisterende fiskerfartøjer.

Tilskud til tiltag der kan føre til mere energivenligt fiskeri med mindre emission eller anden energiforbedring, kan føre til ændringer på **materielle goder, luft og klimatiske faktorer**.

6.1.11 Investering for at øget merværdi og kvalitet (Artikel 40)

Der kan ydes tilskud til investeringer der skaber merværdi for fiskevarer. Dette er både investeringer i kvalitetsforbedring af fiskevarer og med henblik på forarbejdning, markedsføring og direkte salg af egne fangster.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.12 Fiskerihavne og landingssteder (Artikel 41)

Der kan ydes støtte til investeringer i forbedring af fiskerihavneinfrastrukturer og landingssteder, herunder investeringer i anlæg til indsamling af affald i havet, hvis formålet med projektet er:

- › at øge kvaliteten, af de produkter der landes,
- › at øge energieffektiviteten,
- › at bidrage til miljøbeskyttelsen eller
- › at forbedre sikkerheden og arbejdsvilkårene.

Der kan også ydes tilskud til fiskerihavne, landingssteder og nødhavne med henblik på lettere at overholde forpligtelsen til at lande uønskede fangster. Yderligere kan der ydes tilskud til kontrol af og sporbarhed for fiskevarer og akvakulturprodukter samt modernisering eller bygning af nødhavne for at forbedre fiskernes sikkerhed.

Tilskud til denne foranstaltning kan give anledning til aktiviteter, som kan medføre ændringer i miljøtilstanden, og vurderes derfor i forhold til den miljøfaktorer, der er kortlagt i afgrænsningen.

Tilskud der kan føre til tiltag, som kan føre til etablering af byggeri, forøgelse af energieffektiviteten, bidrage til miljøbeskyttelse og/eller forbedre arbejdsvilkår og sikkerhed kan føre til ændring indenfor miljøfaktorerne **befolkningen, menneskers sundhed, klima og materielle goder**

6.1.13 Beskyttelse og udvikling af den akvatiske flora og fauna – vandløbs- og sørestaurering (Artikel 42)

Der kan ydes støtte til projekter, som er beliggende i et af de indsatsvandløb, som er eller forventes udpeget til forbedring af de fysiske forhold i vandløb, eller som i øvrigt bidrager til gennemførelse af forpligtelser i Vandrammedirektivet, f.eks. ved restaurering af søer.

Tilskud der kan føre til restaurering af søer og vandløb kan føre til påvirkninger på miljøfaktorerne **vand, arealanvendelse og biologisk mangfoldighed, flora og fauna**.

6.1.14 Innovation (indenfor akvakultur) (Artikel 45)

Der kan ydes støtte til innovative projekter indenfor bæredygtig udvikling af akvakultur. Det gælder bl.a. for teknisk innovation eller viden inden for akvakultur, og som især reducerer indvirkningen på miljøet, fremmer en mere bæredygtig anvendelse af ressourcer, forbedrer dyrevelfærd og letter nye bæredygtige og energieffektive produktionsmetoder.

Tilskud der kan føre til innovation, udvikling og/eller forbedring af processer og teknikker og fiskevarer kan føre til påvirkninger på miljøfaktorerne **befolkningen, vand, arealanvendelse og biologisk mangfoldighed, flora og fauna**.

6.1.15 Produktive investeringer i akvakultur (Artikel 46)

Der kan ydes tilskud til investeringer indenfor akvakultur i forhold til forbedring af produktionsforholdene, sikkerhed, energieffektivitet, modernisering og reduktion af negative konsekvenser. Yderligere gives der tilskud til genopretning af eksisterende akvakulturdamme eller laguner ved fjernelse af slam eller foranstaltninger til at forebygge slamaflejringer.

Tilskud der kan føre til forbedring og modernisering af akvakulturenheder af produktionsprocesser, teknikker og reduktion af negative miljøkonsekvenser kan påvirke på miljøfaktorerne **befolkning, vand, klima, biologisk mangfoldighed, flora og fauna, og materielle goder**.

6.1.16 Kompetenceudvikling og netværk (Artikel 49)

Der kan ydes tilskud til akvakulturvirksomheder til læring og formidling af viden skabelig og teknisk viden og innovativ praksis og tilegnelse af nye erhvervsmæssige færdigheder indenfor akvakultur. Yderligere ydes der støtte til netværk og udveksling af oplysninger og bedste praksis blandt akvakulturvirksomheder eller erhvervsorganisationer og andre interessenter.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.17 Forøgelse af potentialet på akvakultursteder (Artikel 50)

For at bidrage til udviklingen af akvakultursteder og infrastrukturer kan EHFF yde støtte til aktiviteter, der kan identificere og kortlægge de mest egnede områder til udvikling af akvakultur. Yderligere kan aktiviteter til forbedring eller udvikling af støttefaciliteter og infrastrukturer, der er nødvendige for at øge potentialet for akvakultursteder, støttes.

Tilskud der kan føre til ændret arealanvendelse eller til støttefaciliteter som udstykning, energiforsyning eller vandforsyning kan føre til ændringer i miljøfaktorerne **befolkningen, biologisk mangfoldighed, flora og fauna, jord/arealanvendelse og materielle goder.**

6.1.18 FLAG - Værditilvækst, jobskabelse og fremme af innovation på alle trin i fødevarekæden (Artikel 65)

Der kan ydes tilskud til at etablere og udvikle nye økonomiske aktiviteter i mikrovirksomheder og nye investeringer inden for fiskerisektoren, som er vigtige for udviklingen og konkurrenceevnen og fiskeriområdernes overlevelse. Der er tale om materielle såvel som immaterielle udgifter og til markedsføring.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

Støtte til diversificering inden for og uden for fiskeriet, livslang læring og jobskabelse i fiskeriområder (Artikel 65 stk. 1(b))

Der kan ydes støtte til at etablere og udvikle nye økonomiske aktiviteter i form af nye mikrovirksomheder og nye investeringer uden for fiskerisektoren, som er vigtige for udviklingen og konkurrenceevnen i og fiskeriområdernes overlevelse.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

Forberedende støtte til lokale udviklingsstrategier (Artikel 63)

Der kan ydes tilskud til aktiviteter som skal opbygge viden, kompetencer og netværk hos lokale aktører, herunder uddannelse.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

Drift og animation (Artikel 63)

Der kan ydes støtte til lokale aktionsgrupper som omfatter den løbende drift af med henblik på implementering af deres lokale udviklingsstrategi, herunder prioritering

af tilskud til projekter, kapacitetsopbygning, partnerskabet og varetagelse af informationsopgaver og kommunikation om tilskudsmulighederne under CLLD.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.19 FLAG - Samarbejdsaktiviteter (Artikel 66)

Der kan ydes tilskud til aktiviteter, der vil styrke udnyttelse og kommercialisering af innovative ideer. Der er tale om understøttelse af viden- og teknologioverførsel, rådgivning, netværksdannelse, klynger, demonstrationsprojekter, udveksling af erfaringer om best practices og specialisering.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.20 PO'ernes produktions- og markedsføringsplaner (Artikel 69)

Der kan ydes støtte til fremme organiseringen af erhvervet, tiltag der bidrager til at stabilisere markedet, eller fremmer forbrugeroplysning.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.21 Oplagringsstøtte (Artikel 70)

Der kan ydes støtte til tekniske og finansielle omkostninger, hvorunder de tekniske omkostninger beregnes årligt ud fra de tiltag der er nødvendige for stabilisering og oplagring.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.22 Markedsføring, certificering og sporbarhed (Artikel 71)

Der kan ydes støtte til aktiviteter som støttes for at bidrage til produkternes konkurrenceevne overfor varer fra 3. lande i Danmark og dels på eksportmarkederne. Dette gælder for gennemførelse af regionale, nationale eller tværnationale salgsfremstød for fiskerivarer og akvakulturprodukter.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.23 Innovativ forarbejdning (Artikel 72)

Der kan ydes støtte til aktiviteter for forarbejdning af fiskevarer og akvakulturprodukter, hvorunder der kan ydes tilskud til aktiviteter som bidrager til energibespa-

relser, forarbejdning af underudnyttede arter, forarbejdning af biprodukter, forarbejdning af akvakulturprodukter eller nye eller forbedrede processer og forvaltnings- og organisationstyper.

Tilskud der kan føre til ændring i miljøpåvirkninger, herunder fra affaldsbehandling samt energibesparelser og forarbejdning af produkter, kan føre til ændringer i miljøfaktorerne **klima, luft, arealanvendelse og materielle goder**.

6.1.24 Kontrol og håndhævelse (Artikel 78)

Der kan ydes støtte til udvikling af kontrolorganisationen, herunder indkøb af og udvikling af teknologi og software, anskaffelse af udstyr og større investeringer inden for kontrolorganisationen. Støtte kan anvendes til uddannelse, udvikling af innovative kontrolsystemer, pilotprojekter vedrørende fiskerikontrol, analyser og evalueringer af kontrollen samt aktiviteter rettet mod fiskere, andre offentlige aktører samt den brede offentlighed med henblik på information, uddannelse og formidling af viden.

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

6.1.25 Dataindsamling (Artikel 79)

Der ydes tilskud til en række togter med havundersøgelsesskibe. Dataindsamlingsaktiviteterne for 2017 til 2020 kan først specificeres, når DC-MAP er vedtaget. For perioden 2017-2020 vil Danmark udarbejde dataindsamlingsprogram i overensstemmelse med kravene i den kommende DC-MAP (Data Collection – Multi Annual Programme).

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

Initiativer vedrørende integreret maritim politik (Artikel 79b og artikel 79c)

Der kan ydes tilskud til aktiviteter, hvis mål er at beskytte det marine miljø, i særdeleshed dets biodiversitet og marine beskyttede områder, såsom Natura 2000 områder, samt bæredygtig brug af marine ressourcer og kystressourcer. Det gælder bl.a. indsamling af viden, overvågning og kortlægning af arter og levesteder samt registrering og effekt af mikroplastik

Tilskud til aktiviteterne forventes ikke at medføre væsentlige indvirkninger på miljøet hvorfor de ikke gennemgås yderligere.

7 Vurdering af indvirkninger

I dette kapitel vurderes de sandsynlige væsentlige indvirkninger på miljøet der kan forbundet med en vedtagelse og senere implementering af det foreslåede udkast til Fiskeriudviklingsprogrammet (afsnit 7.1) og alternativer (afsnit 7.2). I afsnit 7.3 slutes af med en samlet konklusion.

7.1 Indvirkninger af Fiskeriudviklingsprogrammet

I de følgende afsnit gennemgås indvirkninger fra Fiskeriudviklingsprogrammet på de miljøfaktorer, som på grundlag af afgrænsningen af miljøvurderingen, kan antages at ville blive påvirket af programmets vedtagelse.

7.1.1 Biologisk mangfoldighed, flora og fauna

Den biologiske mangfoldighed, flora og fauna kan blive gavnet af investeringer i udvikling og implementering af bevaringsforanstaltninger under den fælles fiskeripolitik og fiskerirelaterede bevaringsforanstaltninger under Natura 2000 og Havstrategidirektiv. Netop disse skal sikre bevaringsstatus for dyr, planter og naturtyper. Foranstaltningerne vil i sig selv ikke have væsentlig indvirkning på miljøet, men kan føre til forbedrede forhold, som på sigt kan have en positiv effekt på den biologiske mangfoldighed, flora og fauna.

Tilskud der har til formål at udvikle eller indføre ny viden om bedre fangstmetoder og mere selektive redskaber, vil i sig selv ikke have nogen miljøpåvirkning. Derimod kan den opnåede viden, som aktiviteterne kan medføre være med til at mindske indvirkningen på biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Dette kan ske igennem at udvikle mere selektive fangstredskaber som mindsker fisketrykket på arter udenfor kvoterne ("uønskede" arter).

Tilskud til investering af mere skånsomme fiskeredskaber, kan have direkte indvirkning på den biologiske mangfoldighed, flora og fauna. På denne måde mindskes mængden af fangede "uønskede" fisk, og/eller at miljøpåvirkningen på eksempelvis havbunden mindskes. Afledt af disse virkninger mindskes påvirkningen af habitater, som ellers kunne have taget skade af fiskeri.

Tilskud til aktiviteter indenfor forvaltning, bevarelse og genopretning af Natura 2000 områder samt forvaltning og bevarelse af havets ressourcer har i sig selv ikke indvirkning på biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Derimod kan efterfølgende aktiviteter affødt af denne forvaltning medføre positiv indvirkning på den biologiske mangfoldighed, flora og fauna.

Tilskud der støtter restaurering af vandløb og søer kan have en positiv indvirkning på biologisk mangfoldighed, flora og fauna. Dette sker ved at restaureringen tilrettelægges således at den opfylder en række fysiske levebetingelser for de arter, der normalt er tilknyttet til det enkelte habitat.

Tilskud til innovation, udvikling og/eller forbedring af akvakulturen vil i sig selv ikke medføre indvirkninger på den biologiske mangfoldighed. Derimod kan senere aktiviteter, som udføres på grundlag af den kortlagte viden, muligvis være med til at gavne den biologiske mangfoldighed. Dette sker eksempelvis ved at nedbringe biologisk forurening ved udslip fra dambrug samt mindske påvirkning af vandmiljøet fra dambrugene, som kan have effekt på vandløb og slutrecipient.

Tilskud, der kan føre til forbedringer inden for produktion af akvakultur og være med til at nedsætte den miljømæssige påvirkning af næringsstoffer til vandløb og fjorde, kan gavne den biologiske mangfoldighed. Dette sker ved mindre belastning af vandmiljøet fra næringsstoffer som opstår ved produktionen. Nøjsomme arter og naturtyper vil derved være mindre udsat for eutrofiering.

Tilskud der kan føre til identifikation og udpegning af egnede områder til udvikling af akvakultur kan være med til at mindske miljøpåvirkningen fra akvakultur andre steder fra. Hvis der kan sikres egnede steder for akvakulturen vil steder, hvor biologisk forurening og eutrofiering er et større problem mindskes. Dette vil være til gavn for den biologiske mangfoldighed, flora og fauna.

7.1.2 Befolkning og menneskers sundhed

Tilskud til at udvikle innovative projekter, der har til formål at udvikle eller indføre nye eller væsentlige forbedrede fiskevarer, kan have medført indvirkninger på befolkning. Dette sker ved, at tilskud til udviklingen kan være med til at skabe arbejdspladser indenfor sektoren. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på befolkningen, men derimod være med til at øge beskæftigelsen omkring udvikling og forbedring af fiskevarer, teknikker og processer samt forvaltning og organisationssystemer.

Tilskud til investeringer i forbedring af fiskerihavneinfrastruktur og landingssteder kan have indvirkning på befolkning. Ved investeringer der forbedrer arbejdsvilkår og sikkerhed på arbejdspladserne påvirkes befolkning og menneskers sundhed direkte. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på befolkningen, men kan være med til at øge sikkerheden og forbedre vilkårene på fartøjer og landingssteder.

Tilskud til teknisk innovation indenfor bæredygtig udvikling af akvakultur kan føre til ændringer i beskæftigelsen. Beskæftigelsen kan øges ved tilskud til projekter der

skal udvikle og forbedre processer og teknikker til bæredygtig produktion af akvakultur. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på befolkning i form af væsentligt øget beskæftigelse, men derimod bidrage til en mindre forøgelse af sysselsatte indenfor sektoren.

Tilskud der kan føre til forbedring og modernisering af akvakulturenheder kan øge sikkerheden og forbedre produktionsforholdene, hvilket kan gavne befolkning direkte. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på befolkning, men kan være med til at øge sikkerheden og forbedre vilkårene på visse arbejdspladser.

Forbedring af potentialet for akvakulturen i form af tilskud til udstykning, energiforsyning og vandforsyning for forbedrede arbejdsvilkår indenfor akvakulturen og derved gavne befolkning. Tilskuddet vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på befolkning, men vurderes at gavne befolkningen i form af tilskud til fastholdelse af eksisterende og etablering af nye arbejdspladser.

Samlet set vurderes programmets prioriteringer at kunne føre til aktiviteter, der kan skabe flere arbejdspladser og øge sikkerheden og arbejdsvilkårene på de eksisterende. Foranstaltningerne forventes dog ikke at føre til væsentlige indvirkninger på befolkningen, men er med til at øge beskæftigelsen inden for fiskeri og akvakultursektoren.

7.1.3 Jord/arealanvendelse

I forbindelse med tilskud til bæredygtig udvikling af fiskeri til innovative projekter der har til formål at udvikle eller forbedre fiskevarer kan arealanvendelse påvirkes. Tilskud til etablering eller ændring af fysiske anlæg vurderes at kunne have indvirkning på arealanvendelsen. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på arealanvendelsen, men ændrer derimod rammerne for tilskud der kan søges til fysiske anlæg.

Tilskud til forbedring af fysiske forhold i søer og vandløb vurderes, at kunne ændre arealanvendelsen. Særligt vandløbsrestaurering som i mange tilfælde anvender omkringliggende arealer som enge og marker til slyngning af vandløb med m.v. kan medføre indvirkninger på den lokale arealanvendelse, hvis sådanne ændring iværksættes. Herved kan arealanvendelsen ændres væsentligt, hvis der eksempelvis omlægges vandløb på landbrugsarealer. Dog vurderes ændringerne at være lokalt forekommende

I forbindelse med tilskud til innovative projekter indenfor en mere bæredygtig anvendelse af ressourcer, mindskning af miljøeffekter m.m. kan arealanvendelsen ligeledes påvirkes. Såfremt der investeres i etablering af fysiske anlæg, vurderes disse, at påvirke arealanvendelsen lokalt. Det vurderes dog at denne ændring udelukkende vil være lokal og derfor ikke vil medføre væsentlig indvirkning på arealanvendelsen samlet set.

Tilskud til investering i identifikation og udpegning af egnede områder til udvikling af akvakultursteder kan påvirke arealanvendelsen samt jordbundsforhold. For-

anstaltningen vil ikke sig selv ændre forholdene for arealanvendelse og jordbund. Derimod kan efterfølgende behandling af arealet i form af etablering af anlæg til akvakultur ændre i arealanvendelsen og dermed også jordbundsforholdene. Afhængig af udformningen af bassiner til akvakultur kan jordbundsforholdene også ændres.

Ved innovativ forarbejdning af fiskevarer og akvakulturprodukter kan der ved etablering af fysiske anlæg ske ændringer i arealanvendelsen. Såfremt tilskuddet anvendes direkte til fysiske anlæg, kan arealanvendelsen påvirkes direkte afhængig af størrelsen på anlægget.

Fiskeriudviklingsprogrammet vurderes at kunne føre til ændringer i arealanvendelsen gennem foranstaltninger som ændrer rammerne for fysiske anlæg og ændret arealanvendelse. Dette sker igennem tilskud til f.eks. vandløbsrestaurering, som kan påvirke jordbundsforhold og arealanvendelsen i et område. Ligeledes indeholder programmet også foranstaltninger som kan ændre arealanvendelsen ved udpegninger af nye eller egnede områder til akvakultur. Endelig kan der ydes støtte til fysiske anlæg som ligeledes kan ændre i arealanvendelsen. Samles vurderes den arealmæssige indvirkning at kunne være væsentlig lokalt, men ikke påvirke på større plan.

7.1.4 Vand

Tilskud til tiltag der fører til restaurering af vandløb og søer kan have en positiv effekt på vandmiljøet. Restaurering af vandløb kan føre til en reduktion af tilførslen af næringsstoffer i slutrecipienten, og kan derved medføre positive indvirkning på vandkvaliteten i disse vandløb. En mindsket udledning af næringsstoffer gavner næringsstoffølsomme områder og hindrer at næringsstofferne ender i recipienten.

Tilskud til tiltag der kan forbedre produktionsforholdene, modernisere og reducere negative konsekvenser af akvakulturen kan have positiv effekt på vandmiljøet. Dette er både i form af innovation og investering. Innovation vil i sig selv ikke ændre på forholdene i vandmiljøet, men derimod danne grundlag for forbedringer i vandmiljøet. Investering i forbedrede effekter vil derimod direkte kunne påvirke vandkvaliteten, hvis der investeres i udstyr, teknikker eller anlæg, der kan reducere udledningen af næringsstoffer til vandmiljøet.

Beskyttelse af vandmiljøet påvirkes gennem programmets fokus på restaurering af vandløb samt innovation og investering i forbedrede produktionsprocesser i akvakulturen. Tilskud til aktiviteter der forbedrer vandmiljøet vurderes ikke at have væsentlig effekt på vandmiljøet, men kan bidrage til at forbedre vandkvaliteten generelt og til at bidrage til opnåelse af målsætninger miljømålene i de statslige vandplaner.

7.1.5 Klimatiske faktorer og luft

Tilskud til investeringer om bord på erhvervsfiskerifartøjer til modvirkning af klimaændringer kan have indvirkning på luft. Klimaforbedrende tiltag der mindsker emissionen, kan forbedre luftkvaliteten. Foranstaltningen vurderes ikke at have

væsentlig indvirkning på luftkvalitet, men er med til at nedsætte partikelkoncentrationer samt til opnåelse af miljømål fastsat i EU's luftkvalitetsdirektiv¹.

Tilskud til aktiviteter i akvakulturproduktionen til forarbejdning af fiskevarer og akvakulturprodukter, herunder til energibesparelser kan have indvirkning på luft. Såfremt der etableres energiforbedrende foranstaltninger vil den overordnede emission nedsættes. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på luftkvaliteten, men kan være med til at forbedre luftkvaliteten generelt og til opnåelse af miljømål fra luftkvalitetsdirektiv.

Luftkvaliteten kan forbedres gennem programmets investeringer i mere klimavenligt erhvervsfiskeri, samt til mere energivenlige produktionsforhold.

Tilskud til aktiviteter der kan udvikle nye teknikker eller forbedre processer til forarbejdning af fiskevarer kan have positiv indvirkning på klimatiske faktorer. Således kan udviklingen af forbedrede processer eller nye teknikker være med til at nedsætte udledningen af CO₂ og anden emission. Foranstaltningen vil i sig selv derfor ikke have indvirkning på klimatiske faktorer, men udvikling og forbedring kan bidrage til en generel nedsættelse af klimatiske påvirkninger fra forarbejdelsen af fiskevarer.

Tilskud til tiltag der kan nedsætte energiforbruget om bord på erhvervsfiskerifartøjer samt energirevisioner kan have indvirkning på klimatiske faktorer. Således kan sådanne investeringer direkte medvirke til mindsket udledning af CO₂ og anden emission.

Tilskud til investeringer i øget energieffektivitet i fiskerihavne og landingssteder forventes at nedsætte udledningen af drivhusgasser. Således gavnes klimaet direkte af sådanne investeringer. Foranstaltningen vurderes ikke at have væsentlig indvirkning på klimaet, men vil gavne klimaet ved at reducere den overordnede udledning.

Samlet forventes programmet at føre til positive ændringer i forhold til de klimatiske faktorer, såsom mindre udledning af CO₂ og andre drivhusgasser.

7.1.6 Havets ressourcer og økosystemtjenester

Tilskud til udvikling, udformning og overvågning af teknologiske og administrative midler der er nødvendige for udvikling og implementering af bevaringsforanstaltninger, kan gavne opfiskede arter på sigt som en ressource. Ved udarbejdelse af bevaringsforanstaltninger af Natura 2000 områder kan viden omkring, hvordan der opnås gunstig bevaringsstatus tilvejebringes. Således skabes der levestruktur for arters overlevelse i området. Disse arter bidrager til den samlede pulje af fiskearter af enhver karakter (fisk og skaldyr). Derfor gavnes ressourcer i form af fiskerivarer.

¹ Europa-Parlamentets og Rådets Direktiv 2008/50/EF af 21. maj 2008 om luftkvaliteten og renere luft i Europa

Tilskud til begrænsning af fiskeriets miljøpåvirkninger samt tilpasning af fangstredskaber til at undgå fangst af beskyttede arter kan gavne fiskebestanden. Dette sker ved at udvikle mere selektive redskaber eller ny teknisk eller organisatorisk viden som kan mindske skadelige påvirkninger for fiskeriet og til at tilpasse fiskeriet til beskyttelse af arter. På den måde vil bevarelse af arter gavne de opfiskede bestande og derved gavnes ressourcen af fiskede arter. Yderligere kan der ydes tilskud til at fremme eller genoprettelse havets ressourcer, økosystemer og habitater. Sådanne aktiviteter vurderes ligeledes at bidrage til sundere fiskebestande ved forbedring af habitater og derved gavne havets ressourcer.

Ressourcer og energi vil blive gavnet gennem programmets investeringer i sikring af fiskede arters levesteder, bevaringsforanstaltninger af Natura 2000 områder, udvikling af mere selektive fangstredskaber og tilpasning af fiskeri til beskyttede arter. Ligeledes vil tilskud til aktiviteter til genoprettelse af havets ressourcer sammen med øvrige tiltag gavne havets ressourcer.

7.1.7 Materielle goder

Tilskud til investeringer om bord på erhvervsfiskerifartøjer, med henblik på at nedbringe klimapåvirkninger, kan påvirke materielle goder. Investeringerne kan forøge værdien af fartøjet og herved påvirke materielle goder. Således drejer det sig om enkelte personer, der kan gavnes i form af materielle goder, hvor foranstaltningen har indvirkning.

Tilskud til forbedring af fiskerihavneinfrastrukturer og landingssteder kan såfremt investeringen gøres i fysiske anlæg, produktionssystemer, transport- og logiksystemer have indvirkning på materielle goder. Herved kan tilskudsmodtageren efterfølgende have gavn af aktiviteter og materiel, der er ydet tilskud fra.

Tilskud til investering i akvakulturen til forbedring af produktionsforholdene, sikkerhed, modernisering og reduktion af negative konsekvenser kan have indvirkning på materielle goder. Investeringer i produktionsforhold kan således øge værdien af et produktionsanlæg og herved have indvirkning på materielle goder. Indvirkningen vurderes ikke at være væsentlig, men kan for de der modtager tilskud, være med til at øge værdien på et givent produktionsanlæg.

Tilskud til forarbejdning af fiskevarer og akvakulturprodukter kan såfremt at investeringen rettes mod fysiske anlæg, produktionssystemer, transport- og logistiksystemer, have indvirkning på materielle goder. Indvirkningen sker når investeringen sker i foranstaltninger der øger værdien af forarbejdningsprocessen.

Samlet set vurderes programmet, at indeholde tiltag der kan have indvirkning på materielle goder typisk i form af investeringer i fysiske anlæg, som på sigt kan øge værdien af et givent produktions-/forarbejdningsanlæg eller erhvervsfiskerifartøj.

7.1.8 Kumulative virkninger

De forventede kumulative virkninger fra programmets forskellige initiativer er koncentreret omkring mulighederne for en samlet optimering af fiskeri- og akva-

kulturerhvervets bidrag til at imødegåelse af klimaforandringer gennem reduktion af CO₂. Programmet tilbyder hen over initiativer muligheder for nedsættelse af erhvervets CO₂ udledninger.

Tilskud til bedre produktionsforhold indenfor akvakulturen bidrager ligeledes opnåelse af vandplanernes opnåelse af de statslige vandplaners målsætning om god miljøtilstand. Samlet forventes disse at være de væsentligste kumulative virkninger fra programmet.

7.2 Alternativer

Der har ikke været opstillet afgrænsede og beskrevne alternativer til Fiskeriudviklingsprogrammet. Derimod er de prioriteter, fokusområder og tilskudsinitiativer, der indgår i forslaget, løbende blevet vurderet i.f.t. de sandsynlige væsentlige miljøpåvirkninger som de foreløbige prioriteter, fokusområder og tilskudsinitiativer kunne give anledning til.

Her i gennem er der løbende i den gennemførte programmering opnået en gradvis optimering af de foreslåede prioriteter, fokusområder og tilskudsinitiativer s sandsynlige indvirkninger på miljøet.

7.3 Samlet konklusion

Vurderingen af det foreslåede programs indvirkninger på miljøet viser, at der kan forventes en række positive indvirkninger på miljøet af programmets indsatser. Programmet er præget af at indtænke og operationalisere en række tværgående krav i den generelle miljø- og naturbeskyttelsespolitik i programmets støtteordninger, samtidig med at programmet lægger op til en forøgelse af støtte til mere miljøvenlige produktionsformer i fiskeri og akvakultursektoren.

Et forstærket fokus på støtte til udvikling af miljøteknologi er et yderligere bidrag til at kontrollere og nedbringe det traditionelle fiskeri og akvakulturs indvirkninger på miljøet. Programmets støtteordninger bidrager positivt til en udvikling af den nødvendige teknologi.

8 Overvågning

Fiskeriudviklingsprogrammets indvirkninger på miljøet vil i betydeligt omfang blive opfanget gennem miljømyndighedernes (kommunerne og de statslige myndigheder) generelle overvågning af miljøet i eksempelvis vand- og naturplaner og opfølgningen fastlagt i disse planer.

På baggrund af miljøvurderingen af programmet er der endnu relativt stor usikkerhed om omfanget af og den geografiske lokalisering af de forventede indvirkninger på miljøet, som det vurderes at være relevant at overvåge. Det forventes dog at de fleste forhold vil blive opfanget gennem programmets eget indikatorprogram og i det omfang dette måtte blive nødvendigt gennem den kommunale planlægning.

Fiskeriudviklingsprogrammet vil i sig selv ikke have væsentlig indvirkning på miljøet, men de tiltag som programmet muliggør, vil kunne påvirke miljøet.

NaturErhvervstyrelsen vil løbende foretage overvågning, midtvejs i programperioden af programmets effekter. Evalueringen skal indeholde oplysninger om programmets målsætninger, indsatsområder og initiativer og samtidig skal udmøntningen af disse vurderes. Overvågningen vil, så vidt det er muligt blive baseret på eksisterende programmer for overvågning af miljøet. Kommissionen har fastlagt obligatoriske indikatorer for overvågningen herunder indikatorer relevante for miljøet. Det vurderes på den baggrund, at der ikke er behov for etablering af egentlig overvågning i forhold til fiskeriudviklingsprogrammet. Eventuelle uforudsete og u hensigtsmæssige konsekvenser vil blive opfanget ved arbejdet med de løbende evalueringer, samt i den senere ex-post evaluering.

9 Referenceliste

- Carlton, J.T. 1985: Transoceanic and interoceanic dispersal of coastal marine organisms: the biology of ballast water. – *Oceanography and Marine Biology, Annual Review* 23: 313-371.
- Conley, D.J., J. Carstensen, G. Ærtebjerg, P.B. Christensen, T. Dalsgaard, J.L.S. Hansen & A.B. Josefson 2007: Longterm changes and impacts of hypoxia in Danish coastal waters. – *Ecological Applications* 17:S165–S184.
- Dahl, K., S. Lundsteen & S.A. Helmig 2003: Stenrev – havbundens oaser. – Danmarks Miljøundersøgelser og Gads forlag.
- Dahl, K., C. Göke, S. Lundsteen, J. Carstensen, Z. Al-Hamdani, J.O. Leth m.fl. 2011: Seabed and habitat mapping in the Hatter Barn area – a high risk area for shipping in the Danish Straits. – *BaltSeaPlan Report* 27.
- Ejrnæs, R., P. Wiberg-Larsen, T.E. Holm, A. Josefson, B. Strandberg, B. Nygaard m.fl. (red.) 2011: Danmarks biodiversitet 2010 – status, udvikling og trusler. – Faglig rapport fra DMU nr. 815.
- Europakommissionen 2008: The Common Fisheries Policy – Factsheets. – Europakommissionen. http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/publications/pcp2008_factsheets_en.pdf
- Gislason, H., J. Dalskov, G., e. Dinesen, J. Egekvist, O. Eigaard, T. K. Sørensen & Finn Larsen 2013: Miljøskånsomhed og økologisk bæredygtighed i dansk fiskeri. Notat til NaturErhvervstyrelsen fra DTU Aqua.
- Gollasch, S. & E. Leppäkoski 2007: Risk assessment and management scenarios for ballast water mediated species introductions into the Baltic Sea. – *Aquatic Invasions* 2: 313-340.
- Hansen, J.W. & D.L.J. Petersen (red.) 2011: Marine områder 2010. Tilstand og udvikling i miljø- og naturkvaliteten. – Videnskabelig rapport fra DCE nr. 6.

- Hansen, J.L.S., S. Markager, P.R. Møller, I.K. Petersen, R.D. Nielsen & S. Sveegaard 2012: Hvordan sikrer vi havets biodiversitet? Pp. 62-66 i H. Meltofte (red.): Danmarks natur frem mod 2020 – om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed. – Det Grønne Kontaktudvalg.
- HELCOM 2009: Eutrophication in the Baltic Sea – An integrated thematic assessment of the effects of nutrient enrichment and eutrophication in the Baltic Sea region: Executive Summary. – Balt. Sea Environ. Proc. No. 115A.
- ICES 2008. Report of the ICES Advisory Committee 2008. – ICES Advice, Book 9.
- ICES 2011a: Report of the ICES Advisory Committee 2011. – ICES Advice, Book 6 – North Sea.
- ICES 2011b: Report of the ICES Advisory Committee 2011. – ICES Advice, Book 8 – Baltic Sea.
- ICES 2011c: Report of the ICES Advisory Committee, 2011. ICES Advice, 2011. Book 9 – Widely distributed and migratory stocks.
- ICES 2013: Baltic Sea, Cod in Subdivisions 25–32 (Eastern Baltic Sea). ICES advice for 2014.
- Jensen, P., I. Aagaard, R.A. Burke Jr., P.R. Dando, N.O. Jørgensen, A. Kuijpers m.fl. 1992: 'Bubbling reefs' in the Kattegat: submarine landscapes of carbonate-cemented rocks support a diverse ecosystem at methane seeps. – Marine Ecology Progress Series 83: 103-112.
- Krause-Jensen, D. & M.B. Rasmussen 2009: Historisk udbredelse af ålegræs i danske kystområder. – Faglig rapport fra DMU nr. 755.
- Laursen, K., S. Pihl, J. Durinck, M. Hansen, H. Skov, J. Frikke & F. Danielsen 1997: Numbers and distribution of waterbirds in Denmark 1987-1989. – Dan. Rev. Game Biol. 14(1).
- Lundsteen, S. 2009: Stenrevsfaunaens biogeografi. Side 67-78 i K. Dahl & A. Josefson (red.): Marine områder 2007. NOVANA. Tilstand og udvikling i miljø- og naturkvaliteten. – Faglig rapport fra DMU nr. 707.
- Markager, S., J. Carstensen, D. Krause-Jensen, J. Windolf & K. Timmermann 2010b: Effekter af øgede kvælstoftilførsler på miljøet i danske fjorde. – Faglig rapport fra DMU nr. 787.
- Meltofte, H. 1993: Vadfugletrækket gennem Danmark. De involverede bestande, deres træktider og trækstrategier. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 87: 1-180.
- O'Leary, B.C., J.C.R. Smart, F.C. Neale, J.P. Hawkins, S. Newman, A.C. Milman & C.M. Roberts 2011: Fisheries Mismanagement. – Marine Pollution Bulletin 62: 2642-2648.

- Paulomäki, H., C. Abel & R. Aguilar 2011: Conservation proposals for ecologically important areas in the Baltic Sea. – Oceana.
- Riisgård, H.U., C. Jaspers, S. Serre & K. Lundgreen 2012: Occurrence, inter-annual variability and zooplankton-predation impact of the invasive ctenophore *Mnemiopsis leidyi* and the native jellyfish *Aurelia aurita* in Limfjorden (Denmark) in 2010 and 2011. – BioInvasions Records 1, nr. 3.
- Skov, H., S. Heinänen, R. Žydelis, J. Bellebaum, S. Bzoma, M. Dagys m.fl. 2011: Waterbird populations and pressures in the Baltic Sea. – TemaNord 2011:550.
- Støttrup, J.G. 1999: Kortlægning af stenrev, stenfiskeri og fiskeri på hårbund samt metoder til videnskabelige undersøgelser af rev og hårbund. – DFU rapport nr. 63-99.
- Tougaard, J. 2012: Undervandsstøj i danske farvande – status og problemstillinger i forhold til økosystemer. Notat 2.3 til Naturstyrelsen. DCE – nationalt Center for Miljø og Energi. Aarhus Universitet.
- Viquerat, S., H. Herr, A. Gilles, V. Peschko, U. Siebert, S. Sveegerrard & J. Teilmann 2013: Abundance of harbour porpoises (*Phocoena phocoena*) in the western Baltic, Belt Seas and Kattegat - Marine Biology.
- Wrange, A.L., J. Valero, L.S. Hørkestad, Ø. Strand, S. Lindegård, H.T. Christensen m.fl. 2009: Massive settlements of the Pacific oyster, *Crassostrea*, in Scandinavia. – Biological Invasions, doi: 10.1007/s10530009-9535-z WWF 2010: Future Trends in the Baltic Sea. – World Wide Fund for Nature, Baltic Ecoregion Programme, Stockholm, Sweden.